

Wijzigingsoverzicht kwaliteitshandboek Stem KD na 2021						
Examen-document	Locatie wijziging	Was	Wordt	Versienummer	Datum melding	Aangepast
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 3 Begrip Beoordelingscriterium	Wordt gebruikt om te beoordelen hoe goed de kandidaat iets doet. Een beoordelingscriterium beschrijft: •Een handeling: hoe de kandidaat iets moet doen •Een houding: hoe de kandidaat zich moet gedragen •Wat het resultaat moet zijn van de handelingen of gedrag van de kandidaat •Welke vraag of vragen de kandidaat over zijn handeling(en) of gedrag moet kunnen beantwoorden Stem maakt de beoordelingscriteria op basis van het kwalificatiedossier.	Wordt gebruikt om te beoordelen hoe goed de kandidaat iets doet. Een beoordelingscriterium beschrijft: •Een handeling: hoe de kandidaat iets moet doen •Een houding: hoe de kandidaat zich moet gedragen •Wat het resultaat moet zijn van de handelingen of gedrag van de kandidaat Stem maakt de beoordelingscriteria op basis van het kwalificatiedossier.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 5 Begrip Gesprek	De beoordelaar stelt de kandidaat vragen over werkzaamheden die de kandidaat gaat doen, aan het doen is, of heeft gedaan. Voorbeelden: •Hoe moet de kandidaat dit doen? •Welk gereedschap moet de kandidaat gebruiken?	vervalt	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 11 2.1 Proces van examineren	In het onderstaande schema is de Procesarchitectuur Examinering weergegeven (Examinering mbo, 2022). In het proces van examinering richt Stem zich enkel op de onderdelen 'Kaders stellen' en 'Construeren en vaststellen' (geel in onderstaand schema).	In de procesketen examineren – MORA (https://mora.mbodigitaal.nl/index.php/Procesketen_Examineren) staat uitgelegd wat het volledige proces is binnen examineren. Stem richt zich op de onderdelen 'Kaders stellen' en 'Construeren en vaststellen'.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 11 2.1 Proces van examineren	Afbeelding	vervalt	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 13 Beroepsvaardigheidsexamen (BVE)	Het BVE is een beoordeling op een moment. Op dat moment voert de kandidaat één of meerdere opdrachten uit, die horen bij de kerntaak of kerntaken waarover het examen gaat. Dit kunnen door Stem ontwikkelde (vaste- of voorbeeld-)opdrachten zijn, of door school ontwikkelde opdrachten. Welke opdracht(en) de kandidaat moet uitvoeren, bepaalt de school. De opdrachten duren net zo lang als wat gebruikelijk is in de beroepspraktijk.	Het BVE is een beoordeling binnen een afgebakende tijd. Op dat moment voert de kandidaat één of meerdere opdrachten uit, die horen bij de kerntaak of kerntaken waarover het examen gaat. Dit kunnen door Stem ontwikkelde (vaste- of voorbeeld-)opdrachten zijn, of door school ontwikkelde opdrachten. Welke opdracht(en) de kandidaat moet uitvoeren, bepaalt de school. De opdrachten passen bij de beroepspraktijk, zowel qua inhoud als duur.	1v3	28-7-2025	ja

kwaliteitshandboek Stem	Pagina 14 Beroepsvaardigheidsexamen (BVE)	In het Beroepsvaardigheidsexamen van Stem komen vier (combinaties van) beoordelingsvorm(en) het vaakst voor. Deze staan hierna. In de opdracht van elk examen staat welke (combi-natie van) beoordelingsvorm(en) daarin gebruikt wordt: 1. De beoordelaar observeert de kandidaat terwijl hij werk-zaamheden uitvoert. De beoordelaar beoordeelt zijn werk-uitvoering en het resultaat daarvan. 2. De beoordelaar observeert de kandidaat terwijl hij werk-zaamheden uitvoert. Ook stelt hij vragen over de aanpak en/of het gedrag van de kandidaat. De beoordelaar beoordeelt zijn werkuitvoering en het resultaat daarvan en zijn antwoorden op de gestelde vragen. 3. De beoordelaar bekijkt een product dat de kandidaat heeft gemaakt en beoordeelt dat. 4. De beoordelaar bekijkt een product dat de kandidaat heeft gemaakt en stelt vragen aan de kandidaat over zijn aanpak. Hij beoordeelt het product en de antwoorden van de kandi-daat op de gestelde vragen.	In het Beroepsvaardigheidsexamen van Stem komen twee (combinaties van) beoordelingsvorm(en) het vaakst voor. Deze staan hierna. In de opdracht van elk examen staat welke (combi-natie van) beoordelingsvorm(en) daarin gebruikt wordt: 1.De beoordelaar observeert de kandidaat terwijl hij werk-zaamheden uitvoert. De beoordelaar beoordeelt zijn werk-uitvoering en het resultaat daarvan. 2. De beoordelaar bekijkt een product dat de kandidaat heeft gemaakt en beoordeelt dat.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 14 Beroepshoudingsexamen (BHE)	Tijdens het BHE worden beoordeeld: • Beroepshouding: past de houding van de kandidaat bij zijn toekomstige beroep? • Gedrag in beroepssituaties die niet dagelijks voorkomen - de onverwachte dingen. Een kandidaat moet om kunnen gaan met een klus die mis gaat, een collega die ziek naar huis gaat waardoor er ineens meerwerk is. In dit soort situaties is het van belang dat de kandidaat rustig blijft, om hulp vraagt, direct een fout meldt.	Tijdens het BHE worden beoordeeld: • Bedrag dat je altijd wilt zien. • Gedrag in beroepssituaties die niet dagelijks voorkomen - de onverwachte dingen en gedragingen of de dingen die niet gegarandeerd voor kunnen komen bij een afgeba-kende beoordeling waardoor je iets in de BVE zou moeten gaan inbouwen.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 14 Beroepshoudingsexamen (BHE)	In de Beroepshoudingsexamens van Stem komen twee beoor-delingsvorm(en) het vaakst voor. Deze staan hierna. In de op-dracht van elk examen staat welke (combinatie van) beoorde-lingsvorm(en) daarin gebruikt wordt: 1. De beoordelaar observeert de kandidaat terwijl hij werk-zaamheden uitvoert. Dan beoordeelt dan de werkuitvoering en het resultaat daarvan. 2. De beoordelaar observeert de kandidaat terwijl hij werk-zaamheden uitvoert. Ook stelt hij vragen over de aanpak en/of gedrag. Dan beoordeelt hij de werkuitvoering, het re-sultaat daarvan en de antwoorden op zijn vragen.	In de Beroepshoudingsexamens van Stem komt een beoor-delingsvorm het vaakst voor: 1. De beoordelaar observeert de kandidaat terwijl hij werk-zaamheden uitvoert gedurende een langere periode . Dan beoordeelt hij de werkuitvoering en het resultaat daarvan.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 14 Vakkennisexamen	In het geval een kwalificatiedossier veel brede en/of specialisti-sche kennis bevat, die om praktische redenen niet door observatie of het stellen van vragen over de gemaakte afwegingen en keu-zes niet te beoordelen is , dan kan er naast de Beroepsexamens ook een vakkennisexamen worden ontwikkeld.	In het geval een kwalificatiedossier veel brede en/of specialisti-sche kennis bevat, die om praktische redenen niet door observatie, dan kan er naast de Beroepsexamens ook een vakkennisexamen worden ontwikkeld.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 14 3.3 Examenmix en examenplan, alinea 1	Bij het ontwikkelen wordt op basis van alle kerntaken een examenmix opgesteld, die per kwalificatie een beknopt overzicht geeft van de toegepaste examenvormen. Bij Stem kan een examenmix bestaan uit een of meer BVE's, een of meer BHE's en een vakkennisexamen, of combinaties hiervan, waarbij binnen de examenvorm ook gekozen kan worden voor observatie, vragen en product. De examenmix bevat geen voorwaardelijkheid, dat wil zeggen: er is geen verplichte afnamevolgorde van de examens.	Bij het ontwikkelen wordt op basis van alle kerntaken een examenmix opgesteld, die per kwalificatie een beknopt overzicht geeft van de toegepaste examenvormen. Bij Stem kan een examenmix bestaan uit een of meer BVE's, een of meer BHE's en een vakkennisexamen, of combinaties hiervan, waarbinnen de examenvorm ook gekozen kan worden voor observatie en product. De examenmix bevat geen voorwaardelijkheid, dat wil zeggen: er is geen verplichte afnamevolgorde van de examens.	1v3	28-7-2025	ja

kwaliteitshandboek Stem	Pagina 14/15 3.3 Examenmix en examenplan, alinea 1	Het examenplan geeft van per kerntaak aan welke examens er binnen de kerntaak vallen en welke werkprocessen onderdeel zijn van het betreffende examen. Stem gaat over het algemeen uit van examens die gebaseerd zijn op de indeling uit het kwalificatiedossier. Hierbij wordt tegelijkertijd rekening gehouden met de herkenbaarheid vanuit de beroepspraktijk en met ‘behapbare’ examenonderdelen voor examenkandidaat en beoordelaar.	Het examenplan geeft van per kerntaak aan welke examens er binnen de kerntaak vallen en welke werkprocessen onderdeel zijn van het betreffende examen. Stem gaat over het algemeen uit van examens die gebaseerd zijn op de indeling uit het kwalificatiedossier. Hierbij wordt tegelijkertijd rekening gehouden met de herkenbaarheid vanuit de beroepspraktijk en met HUBOe (haalbaar, uitvoerbaar, betaalbaar, organiseerbaar) examenonderdelen voor examenkandidaat en beoordelaar.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 15 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, algemeen	De examenopdrachten worden zoveel mogelijk op ERK taalniveau B1 geschreven. Taalniveau B1 heeft een aantal specifieke tekstkenmerken, zoals: logische opbouw, korte, actieve zinnen en het gebruik van alledaagse woorden. Schrijven op B1-niveau betekent niet dat er geen gebruik wordt gemaakt van vaktaal. Sommige moeilijke woorden zijn in bepaalde beroepscontexten zo gebruikelijk dat ze tot de alledaagse woorden behoren.	De examenopdrachten worden zoveel mogelijk op 2F geschreven. 2F heeft een aantal specifieke tekstkenmerken, zoals: logische opbouw, korte, actieve zinnen en het gebruik van alledaagse woorden. Schrijven op 2F betekent niet dat er geen gebruik wordt gemaakt van vaktaal. Sommige moeilijke woorden zijn in bepaalde beroepscontexten zo gebruikelijk dat ze tot de alledaagse woorden behoren.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 15 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, algemeen	•Bij Stem wordt ervan uitgegaan dat studenten op het mbo minimaal dit niveau beheersen. •Ok de bijbehorende documenten worden op B1-niveau geschreven. 40%van de Nederlanders heeft een maximaal leesniveau B1. Een tekst op B1-niveau is voor 95 % van de Nederlanders te begrijpen (Bureau Taal, 2018). Bureau Taal heeft de uitvoeringsorganisatie geadviseerd bij het opstellen van de instructies.	vervalt	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 15 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, algemeen	· Het is belangrijk om de kandidaat aan te spreken. Dit verkleint de afstand tot het onderwerp en vergroot daardoor de begrijpelijkheid. In de exameninstrumenten wordt de kandidaat aangesproken met ‘jij’ of ‘je’. In documenten voor beoordelaars of de organisator wordt de lezer aangesproken met ‘u’.	· In de exameninstrumenten wordt de kandidaat aangesproken met ‘jij’ of ‘je’. In documenten voor beoordelaars of de organisator wordt de lezer aangesproken met ‘u’.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 15 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, beroepsexamens	· Het is mogelijk beoordelingscriteria in vraagvorm te formuleren.	vervalt	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 15 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, beroepsexamens	· er is sprake van één juiste manier van handelen,	vervalt	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 15 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, beroepsexamens	· Vragen over waarom de kandidaat iets op een bepaalde manier aanpakt, moeten worden genoteerd, evenals het antwoord.	vervalt	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 15 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, beroepsexamens	–Bij het BHE examens gaat het om de gemiddelde indruk die de beoordelaar heeft van de prestaties van de kandidaat in de examenperiode. Het gaat om het totaalbeeld. Aan het eind van de examenpe-riode bepaalt de beoordelaar per beoordelingscriterium of de kandidaat er meestal voldoende, goed of onvoldoende op presteert.	– Bij het BHE gaat het om de gemiddelde indruk die de beoordelaar heeft van de prestaties van de kandidaat in de examenperiode. Het gaat om het totaalbeeld. Aan het eind van de examenpe-riode bepaalt de beoordelaar per beoordelingscriterium of de kandidaat er meestal voldoende, goed of onvoldoende op presteert.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 16 3.4 Uitgangspunten bij de ontwikkeling, beroepsexamens	– School heeft zelf ruimte om verschillende zaken te bepalen, zoals welke examens te gebruiken, welke opdrachten, digitaal of op papier beoordelen, op welke moment vragen te stellen , of er een eindge-sprek plaatsvindt, of er wijzigingen in het examenproduct moeten worden gemaakt, de resultaatbe-paling, de weging. Stem schrijft niet voor – zij zorgt ervoor dat de examens beschikbaar zijn. Alle keuzes die afwijken moeten worden verantwoord door school.	– School heeft zelf ruimte om verschillende zaken te bepalen, zoals welke examens te gebruiken, welke opdrachten, digitaal of op papier beoordelen, of er een eindge-sprek plaatsvindt, of er wijzigingen in het examenproduct moeten worden gemaakt, de resultaatbe-paling, de weging. Stem schrijft niet voor – zij zorgt ervoor dat de examens beschikbaar zijn. Alle keuzes die afwijken moeten worden verantwoord door school.	1v3	28-7-2025	ja

kwaliteitshandboek Stem	Pagina 16 3.5 Onafhankelijke beoordeling	Bij beoordelen is het belangrijk dat dit betrouwbaar en zo objectief mogelijke gebeurt. School moet dat waarborgen.	Bij beoordelen is het belangrijk dat dit deskundig , betrouwbaar en zo objectief mogelijke gebeurt. School moet dat waarborgen.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 16 3.5 Onafhankelijke beoordeling	Het heeft daarbij de voorkeur dat een beoordelaar de kandidaat niet kent en daarmee onafhankelijk is. In de praktijk is deze onafhankelijkheid echter niet altijd haalbaar. Een school moet dan aantonen dat ze op een andere manier geborgd heeft dat sprake is van een betrouwbare, objectieve beoordeling. Het is dan wenselijk om meer beoordelaars in te zetten. We spreken in dit geval van het vierogenprincipe: de verantwoordelijkheid voor de beoordeling ligt niet bij één beoordelaar, er kijkt minimaal één andere beoordelaar mee. In de besluitvorming rondom examinering moet de school meewegen of dit mogelijk en betaalbaar is. Door de manier waarop Stem een examenmix samenstelt, kan ook gebruik gemaakt worden van het meer-dan-twee-ogenprincipe. Omdat een kwalificatie veelal meerdere kerntaken heeft, zijn er meerdere Beroepsexamens per kwalificatie. Als deze dan door verschillende beoordelaars worden beoordeeld, zijn er meer dan twee ogen (meer dan één beoordelaar) betrokken geweest bij de examinering. Bijvoorbeeld bij Basis technicus voertuigen en mobiele werktuigen, met twee BHE's en 3 BVE's, kan dit door acht tot tien ogen beoordeeld worden als elke Beroepsexamen een andere beoordelaar heeft (Het BHE kan mogelijk door dezelfde persoon beoordeeld worden).	vervalt	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 19 Remindo	Remindo is een applicatie voor de afname van kennisexamens. In Remindo ontwikkelt Stem examenvragen, worden kennisexamens samengesteld op basis van een toetsmatrijs en kunnen scholen examens afnemen en beoordelen. Remindo biedt ook de mogelijkheid voor het uitvoeren van psychometrische analyses om de kwaliteit van de examenvragen te verbeteren. De uitkomsten van deze psychometrische analyses kunnen voor scholen zinvolle informatie opleveren.	Remindo is een applicatie voor de afname van kennisexamens. De examens die zijn ontwikkeld bij kwalificaties voor 2021 is veel gebruik gemaakt van examenvragen die in Remindo ontwikkeld zijn. Deze vragen worden op dit moment alleen onderhouden, wanneer de vragen ook in keuzedeeexamens gebruikt worden. Vanaf het moment dat de kwalificatie niet meer kan leiden tot een diploma, kunnen de vragen opgevraagd worden door de scholen – mits ze niet voor andere kwalificaties (inclusief keuzedelen) worden ingezet.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Parina 19 5.3 Inzage vakkenisexamens	Stem ontvangt veel vragen van scholen over de mogelijkheid tot inzage vooraf door docenten en inzage achteraf door studenten. Over inzagerecht zijn de volgende afspraken gemaakt: Inzage vooraf voor docenten Om te voorkomen dat de inhoud van de examens verspreid wordt of dat docenten het onderwijs te veel afstemmen op het vakkennisexamen (teaching to the test), wordt in principe geen inzage vooraf gegeven. Om toch aan de behoeften van docenten te kunnen voldoen (Hoe moeilijk is het examen? Welke onderwerpen kan ik verwachten?) zijn per examen een toetsmatrijs en enkele voorbeeldvragen beschikbaar.	vervalt	1v3	28-7-2025	ja

kwaliteitshandboek Stem	Pagina 21 6.1 Wijzingsbeheer (schema)	Datum doorvoeren + verschillende data + ** Doorgevoerde wijzigingen zijn van toepassing vanaf het nieuwe schooljaar, voor het cohort dat dan ingaat.	Implementatie nodig voor scholen + ja/nee	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 21 6.1 Wijzingsbeheer	– Wijzigingen in formats en applicaties worden uitsluitend gewijzigd op advies van de EAC. Dit soort wijzigingen moet vóór 1 januari (en daarna afhankelijk van haalbaarheid) worden vastgesteld door het bestuur om voor het eerstvolgende schooljaar in werking te kunnen treden.	– Wijzigingen in formats en applicaties worden uitsluitend gewijzigd op advies van de EAC. Dit soort wijzigingen hebben consequenties voor scholen, waarbij er met de EAC moet worden afgestemd wanneer de wijziging doorgevoerd kan worden en welke communicatie er naar de scholen moet.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 21 6.1 Wijzingsbeheer	– Een wijziging in de examenmix en/of het examenplan van een ongewijzigde kwalificatie moet doorgevoerd worden vóór 1 april zodat deze wijziging vanaf september datzelfde jaar gelden. Scholen hebben dan nog voldoende tijd om wijzigingen in eigen documenten vast te stellen.	– Een wijziging in de examenmix en/of het examenplan van een ongewijzigde kwalificatie heeft consequenties voor scholen. Standaard geldt dat wanneer mogelijk de wijziging voor 1 april inzichtelijk moet zijn. Wanneer het een fout betreft, moet in overleg met de EAC besproken worden hoe hiermee om te gaan en hoe er gecommuniceerd moet worden.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 21 6.1 Wijzingsbeheer	– Onjuistheden die gevolgen hebben voor de beoordeling kunnen doorlopend in het schooljaar aangepast worden. Na constatering wordt dit binnen 14 dagen gecorrigeerd.	– Onjuistheden die gevolgen hebben voor de beoordeling kunnen doorlopend in het schooljaar aangepast worden. Omdat ook deze wijzigingen consequenties hebben voor de scholen, moet in de nieuwsbrief worden aangegeven wat is gewijzigd.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 21 6.1 Wijzingsbeheer	– Inhoudelijke en tekstuele wijzigingen in de examenopdrachten of beoordelingsformulieren moeten doorgevoerd worden vóór 1 september van het kalenderjaar. Voor theorie-examens geldt 1 december. Het is namelijk naar aanleiding van uitgevoerde analyses veelal nodig de betreffende commissie van deskundigen te raadplegen; deze zijn niet raadpleegbaar direct bij het begin van het schooljaar.	– Inhoudelijke en tekstuele wijzigingen in de examenopdrachten of beoordelingsformulieren moeten wanneer sprake is van onderhoud liefst worden doorgevoerd voor het nieuwe schooljaar. Wanneer het gaat om fouten, moet in afstemming met de EAC worden bepaald wanneer het wordt doorgevoerd en met wie daarover gecommuniceerd moet worden.	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 21 6.2 Examenanalyse	Examenanalyse vakkennisexamen	Examenanalyse kennisexamen keuzedelen	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 21 6.2 Examenanalyse	Stem voert psychometrische analyses uit over de vakkennisexamens om meer informatie te krijgen over de kwaliteit en betrouwbaarheid.	Stem voert psychometrische analyses uit over de vakkennisexamens in Remindo om meer informatie te krijgen over de kwaliteit en betrouwbaarheid.	1v3	28-7-2025	ja

kwaliteitshandboek Stem	Pagina 23 7.2 Kwaliteitsaudit Conform valideringsafspraken	In 2021 is Stem door Hobéon gecertificeerd tot en met 10 november 2024 .	In 2024 is Stem door Hobéon gecertificeerd tot en met 31 december 2027 .	1v3	28-7-2025	ja
kwaliteitshandboek Stem	Pagina 23 7.3 Afstemming met SBB	Zaken die vanuit het perspectief van examenontwikkeling niet handig of wenselijk zijn aan een kwalificatiedossier, meldt de uitvoeringsorganisatie bij SBB. De uitvoeringsorganisatie kan in deze gevallen mee-denken bij de ontwikkeling en/of herziening van een kwalificatiedossier.	In afstemming tussen de mboRaad en SBB wordt Stem actief betrokken bij het meelezen tijdens de ontwikkeling van de kwalificatiedossiers. In de praktijk betekent dit dat er vanuit de uitvoeringsorganisatie iemand mee mag lezen wanneer het dossier ook wordt aangeboden aan de toetsingskamer.	1v3	28-7-2025	ja